

Astrid Lindgren
Memorial Award

Läsguide till

Är det dags?

av Kitty Crowther

Om läsguiden

Läsguiden är skriven av Agneta Edwards (publicerad augusti 2011), jurymedlem i Astrid Lindgren Memorial Award 2002–2011.

Om författaren och tecknaren

Är den belgiska bilderbokskonstnären Kitty Crowther (f.1970) i första hand tecknare eller författare? Själv kallar hon sig helst berättare, och menar att även om hennes enda material hade varit pinnar och stenar skulle hon ha skapat historier. Redan som barn blev tecknandet en viktig ventil och möjlighet att uttrycka sig för Kitty Crowther, särskilt som hon har en medfödd hörselskada. Och hon har tagit med sig barnets redskap, färgpennan, in i sitt konstnärskap. Med detta enkla medel skapar Kitty Crowther skuggor och dagar, ytstrukturer och ljuseffekter – se hur subtilt hon med små förskjutningar i färgnyanser och förlängning av skuggorna skildrar dagens gradvisa gång i *Är det dags?* (2007, fransk originaltitel: *Alors?*).

Kitty Crowther gör böcker både för lite äldre läsare, t ex *Le grand désordre* (2005), *Annie du lac* (2009), senaste boken *L'homme et Dieu* (2010) samt *L'enfant racine* (2003), som på svenska fått titeln *Rotbarnet* (2011), liksom för yngre barn. *Min vän Jim* (1998, fransk originaltitel: *Mon ami Jim*), som var den första boken av Kitty Crowther som översattes till svenska, handlar om vänskap och främlingsrädsla, gestaltat genom mötet mellan en svart koltrast och en vit fiskmås.

Är det dags?, *Sov gott, lilla groda* (2005, fransk originaltitel: *Scratch scratch dip clapote!*) och serien om flugorna Ivo och Vera berättar om de riktigt små barnens liv, om vad som är viktigt i deras vardag. Det finns en stark närvaro och ömsinhet i Kitty Crowthers berättelser. Oavsett om det handlar om en grodas mörkrädsla eller om hur Vera övertalar Ivo att få ta med alla gosedjuren på bio utgår hon helt från barnets perspektiv.

För den som i likhet med Kitty Crowther hör dåligt är det viktigt att uppfatta och tolka andras signaler i kroppsspråk, mimik och gester. Att vara en uppmärksam, sensitiv iakttagare har skapat den känslighet som är en del av storheten i Kitty Crowthers konstnärskap. De till synes enkla teckningarna arbetar med små medel och detaljer, som vinklingarna på de tunna flugarmarna hos Ivo och Vera, eller hur deras ögon får uttrycka alla känslor eftersom Kitty Crowther inte försett dem med några munnar. Talande blickar finns också mellan far och son i *Sov gott, lilla groda* och hos de misstänksamma fiskmåsarna i *Min vän Jim*. Ögonen berättar hur karaktärerna känner sig och förmedlar sådant som sker bortom textens yta. Böckerna blir därigenom innehållsrika, möjliga att tolka och på-egen-hand-läsvänliga också för de allra yngsta barnen, som ju är nästan helt beroende av bilden som berättelseförmedlare.

Om boken

När Kitty Crowther fick förfrågan om att skriva en teaterpjäs för små barn skapade hon *Är det dags?*. Och visst är det lätt att se för sig hur den i yttre handling så enkla berättelsen gestaltas på scenen? Allt utspelas i samma rum där några förmänskligade gosedjur eller fantasifigurer väntar, på något eller någon. Rummet ser nästan ut som en utvikt kartong eller

just en enkel scendekor. Det är möblerat med typiska barnattiraljer – bord, stolar, en servis, klossar, bilar, en boll och en bok.

På första uppslaget kommer en figur som ser ut som en kattflicka glatt inkilande och på nästa uppslag sitter hon på stolen och läser en bok. Då stiger nallen in och undrar ”Jaha? Är det dags?”. ”Nej”, svarar kattflickan.

För varje uppslag kommer en ny figur in i rummet – in på scenen – och frågar om det är dags nu, om ”han” är här nu. Alla får ett nekande svar. Vartefter de anländer intar figurerna rummets olika sysselsättningsmöjligheter: några bygger med klossarna, andra har kaffekalas eller leker med bollen. Små förskjutningar sker mellan varje uppslag/scen, kroppsställningar ändras t ex, men det händer också saker utanför bild vilket man märker om man till exempel följer hur nallen och kaninen försöker lägga klossarna i sifferordning.

Är det dags? bygger på en enkel berättelsestruktur som använder upprepningens kraft och igenkännandets princip – barnet förstår snabbt hur boken fungerar och i det ligger tjusningen. Precis som figurerna väntar så väntar läsaren på att se vad som döljer sig på nästa uppslag, vem som nu ska dyka upp – Kitty Crowther använder skickligt bladdringens inneboende dramaturgi.

I rummet finns ett fönster varifrån ljuset kommer in. Under dagens gång skiftar nyanserna av dagsljus, skuggorna blir längre och rummet allt mörkare. Hur länge ska de vänta? Till sist hörs något... Ljuset tänds utanför och i rummet. Äntligen kommer den efterlängtade! Det är en liten pojke, kanske hemkommen från en dag på förskolan – det är det lätt för barnläsaren att identifiera sig med. I fönstret lyser månen och signalerar kväll. Dags att gå och lägga sig, barnet och djuren kryper till sängs. Sista uppslaget visar lekrummet i morgonljus – en ny dag väntar.

Hur kan man arbeta med *Är det dags?*

Eftersom det inte finns någon annan text än de få replikerna figurerna emellan är *Är det dags?* som gjord för interaktiv läsning. Det är inte en saga att högläsa för andäktigt lyssnande barn utan en berättelse som bjuder in till medskapande.

Böcker är ett bra verktyg för att få igång samtal och stimulera språket och tanken. Med *Är det dags?* kan man öva glosor för vardagsföremål och sätta igång prat om barnens egen värld, vilket tränar berättandet samt lär barnet att förknippa bokens handling med sig själva. Det är också lätt att fantisera vidare utifrån *Är det dags?*. Man kan också uppmärksamma berättelsens röda tråd, och träna på att läsa mellan raderna – vad händer under textens och berättelsens yta? - och på begrepp som tid, liksom att räkna.

Några förslag på ingångar/frågor:

Benämn föremål och djur, som med en pekbok.

Prata om vad för sorts leksaker och gosedjur det eller de barn man läser tillsammans med har, och vilka de tycker det är roligast att leka med. Vilka saker i bokens rum skulle de helst leka med, och varför? Saknar de något där som borde finnas?

Räkna djuren. Hur många på varje bild?

Öva siffror och räkning med hjälp av klossarna på bilden.

Vad har djuren på sig? Sätt ord på klädesplagg, färger, former (ränder, blommor mm) etc. Är de pojkar eller flickor? Hur ser vi det? – så får man in lite genusfunderingar.

Att tänka bakåt och framåt i berättelsen: stanna vid varje uppslag och prata om vem eller vad ni tror kommer in på nästa sida. Och vem kommer att leka med vem, och vad? När ni läst boken några gånger, vänd på det: kommer du ihåg vem som kom in först? Vad gjorde den sen? Vem lekte den med?

Varifrån kommer djuren? Vad gör de annars? Var bor de? Fantisera!

Och så det stora mysteriet: vem väntar de på? Och var är han? Fantisera!

Diskutera: när brukar barnen själva få vänta, och vad eller vem väntar de på då? Kanske på att bli hämtade från förskolan? Hur känns det?

Fantisera om vad deras egna gosedjur har för sig när de inte är hemma, kanske de också längtar och väntar?

Fundera över hur lång tid det förlöper i boken. Titta på de första bilderna och prata om hur dags barnen tror att det är. Fundera över varför vi (kanske) tänker att det är morgon. Bläddra framåt och se hur det ser ut där. Titta på sista bilden – är den tidigare eller senare på dygnet än den första? Vilka medel använder Kitty Crowther för att skildra tidens gång? Här lär sig barnen också hur de själva kan måla dag och kväll.

När ser man månen? Prata tillsammans om solens och månens upp- och nedgång, på sommaren och på vintern, enkelt och konkret på barnens nivå, t ex är det alltid ljust när barnen går till förskolan på morgonen?

Djuren kan man också arbeta med, t ex varför är det just ugglan som inte vill sova? Finns det andra djur som är uppe på nätterna?

Språk/sagolåda: skapa rummet i *Är det dags?* av en kartong (som även kan vara förvaring för rekvisitan) med löst lock. Lägg lådan på sidan med öppningen mot den tänkta publiken/barngruppen. Skär ut hål för dörren i bakre ”väggen” och fönstret på kortsidan.

Skaffa eller skapa – gärna tillsammans med barnen – möblerna (dockskåpsmöbler), leksakerna och figurerna. (Språk)lek boken!

Dramatisera! Varför inte själva göra *Är det dags?* som pjäs? Allt som behövs i rekvisita finns både hemma och på förskolan, rollerna är lagom många för en barngrupp och replikerna är lätta.

Läs mer om Kitty Crowther

”Hon vänder svaghet till styrka”, Agneta Edwards, *Opsis kalopsis*, nr 2 2010.

”Kitty Crowther – en känslig berättare”, Lennart Eng, *IBBY-bladet*, nr 2 2010.

Vill du veta mer?

På alma.se hittar du mycket mer information, både om Kitty Crowther och alla andra pristagare. Där finns även fler läsguider till böcker för olika åldrar.

Dela med dig

Vill du dela med dig av hur ni har arbetat med boken? Maila oss gärna på litteraturpris@alma.se så kan vi berätta om det på alma.se och i sociala medier. Tillsammans bygger vi en kunskaps- och inspirationsbank!

Om Astrid Lindgren Memorial Award

Att få en läsupplevelse är att drabbas av en särskild kraft. En kraft som kan vidga världar, erövra språk, utmana tankar, låta fantasin vandra fritt. Astrid Lindgren Memorial Award (ALMA) instiftades 2002 av Sveriges regering för att värna barnens rätt till bra berättelser. Prissumman på fem miljoner svenska kronor gör priset till världens största i sitt slag. Det visar hur viktig ungas läsning är, nu och i framtiden. Läs mer på alma.se

